

Dosarul nr. 2ra-22/23
2-21173258-01-2ra-05012023

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. V.Holban)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. L. Pruteanu, Iu. Cotruță, I. Țurcan)

ÎNCHEIERE

22 februarie 2023

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele completului, judecătorul
Judecătorii

Galina Stratulat
Mariana Pitic
Victor Burduh

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Roman Țiltu împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale și repararea prejudiciului moral,

împotriva deciziei din 27 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă:

La 23 noiembrie 2021, Roman Țiltu a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, solicitând constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale privind învinuirea în baza art.327 alin.(1) Cod penal, care durează un timp excesiv de mare, 6 ani și 6 luni și încasarea prejudiciului moral în sumă de 66000 de lei.

În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat că, prin ordonanța procurorului sect. Buiucani mun. Chișinău din 27 mai 2015 a fost pus sub învinuire în comiterea infracțiunii prevăzute la art.327 alin. (1) Cod penal. În data de 01 iunie 2015, dosarul penal a fost pus pe rol la Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău și prin sentința din 20 ianuarie 2016 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, procesul penal în baza art. 327 alin.(1) Cod penal a fost încetat, pe motiv că fapta constituie o contravenție, fiind recunoscut vinovat în comiterea contravenției prevăzute de art.313 Cod contravențional, cu încetarea procesului contravențional, pe motivul expirării termenului prescripției tragerii la răspundere contravențională. Prin decizia din 23 martie 2016 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul său ca nefondat, fiind admis apelul procurorului și a fost casată parțial sentința în latura penală cu pronunțarea unei noi hotărâri în această parte, prin care a fost recunoscut vinovat în comiterea infracțiunii prevăzute de art.327 alin.(1) Cod penal, cu stabilirea unei pedepse sub formă de amendă în mărime de 350 de unități convenționale, ceea ce constituie echivalentul al 7000 de lei, cu privarea de dreptul de a ocupa funcții în organele de ocrotire a normelor de drept pe un termen de doi ani. La 20 septembrie 2016, prin decizia Curții Supreme de Justiție, a fost admis recursul ordinar, a fost

casată total decizia recurată, cu dispunerea rejudecării cauzei de către aceeași instanță, în alt complet de judecată.

În baza deciziei din 19 aprilie 2017 a Curții de Apel Chișinău a fost respins ca nefondat apelul său, fiind admis apelul procurorului și a fost casată sentința instanței de fond cu pronunțarea unei noi hotărâri potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care a fost recunoscut vinovat și condamnat în baza art.327 alin.(1) Cod penal, cu aplicarea unei amenzi în mărime de 400 de unități convenționale, ceea ce constituie 8000 de lei cu privarea de dreptul de a ocupa funcții în organele de ocrotire a normelor de drept pe un termen de doi ani. Însă prin decizia din 26 septembrie 2017 a Curții Supreme de Justiție, au fost admise recursurile ordinare declarate de avocatul Ion Arhiliuc, în numele inculpatului, a fost casată total decizia din 19 aprilie 2017 a Curții de Apel Chișinău, în cauza penală în privința sa, cu rejudecarea cauzei în aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Ulterior, prin decizia din 31 ianuarie 2019 a Curții de Apel Chișinău au fost admise din alte motive, inclusiv din oficiu, apelurile declarate, a fost casată total sentința și pronunțată o nouă hotărâre potrivit modului stabilit pentru prima instanță prin care a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art.327 alin.(1) Cod penal, stabilindu-i pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 350 de unități convenționale, ceea ce constituie 7000 de lei, cu privarea de dreptul de a ocupa funcții în organele de ocrotire a normelor de drept pe un termen de doi ani.

În temeiul art.385 alin.(4) Cod de procedură penală, pentru încălcarea dreptului la apărare prin înaintarea învinuirii fără avocat, cuantumul pedepsei a fost redus, amendă la 300 de unități convenționale, ceea ce constituie 6000 de lei, iar în ceea ce vizează privarea de dreptul de a ocupa funcții în organele de ocrotire a normelor de drept, până la un an.

Prin decizia din 29 mai 2020 a Curții Supreme de Justiție au fost respinse ca inadmisibile recursurile ordinare declarate de avocatul Ion Arhiliuc în numele inculpatului și de către procurorul Oleg Popov, fiind menținută decizia instanței de apel.

În data de 08 aprilie 2021, prin decizia Plenului Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție, a fost admis recursul în anulare declarat de avocatul Ion Arhiliuc, în numele condamnatului Roman Tîltu, a fost casată total decizia din 29 mai 2020 a Curții Supreme de Justiție și decizia din 31 ianuarie 2019 a Curții de Apel Chișinău în cauza penală, fiind dispusă rejudecarea cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Reclamantul a precizat că, în cadrul rejudecării cauzei în ordine de apel, avocatul Ion Arhiliuc a depus o cerere privind accelerarea procedurii de judecare a cauzei în apel, însă instanța de apel a respins-o ca fiind neîntemeiată, stabilind următoarea ședință pentru data de 07 decembrie 2021, cauza fiind pe rol.

Reclamantul a susținut că, în circumstanțele descrise, termenul rezonabil de examinare a dosarului penal în temeiul art.327 alin.(1) Cod penal, a fost deja grav încălcat, deoarece din data adoptării ordonanței de punere sub învinuire până la înaintarea acțiunii date au expirat 6 ani și 6 luni. Tergiversarea examinării dosarului are loc din cauza gravelor omisiuni ale instanțelor de judecată cu cele ale părții acuzării, or, s-a prezentat în ședințele de judecată, și-a exercitat cu diligență drepturile sale procesuale. Conduita organului de urmărire penală/părții acuzării este una abuzivă, îndreptată evident împotriva sa și continuată, la fel, în mod abuziv de

către instanțele de judecată, prin încălcarea gravă a drepturilor procesuale fundamentale și constituționale, astfel încât, chiar și Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție în decizia din 08 aprilie 2021, prin care a decis rejudecarea cauzei, a menționat că, în instanța de apel apărarea a solicitat încetarea procesului penal intentat, deoarece prin Hotărârea Curții Constituționale nr.33 din 07 decembrie 2017 textul „intereselor publice sau” din art.327 alin.(1) Cod penal a fost declarat neconstituțional, cât și că acuzarea nu a atribuit calitatea de parte vătămată vreunei persoane fizice, inexplicabil a fost ignorată.

Reclamantul a declarat că, în rezultatul condamnării ilegale, a fost concediat din organele afacerilor interne, fiind lipsit de salariu, având antecedent penal, nu se poate angaja în câmpul muncii, fiind șomer, i-a fost denigrată imaginea sa în societate, i-a afectat și îi afectează în continuare onoarea și demnitatea personală, inclusiv reputația profesională. Instanțele de judecată i-au respins acțiunea cu privire la restabilirea în funcție și încasarea salariului, fiindu-i cauzat un prejudiciu material și moral, suferințe psihice și fizice, fiind defăimat, discreditat în fața familiei, rudelor, vecinilor, colegilor de lucru. Acțiunile organelor de drept i-au cauzat suferințe morale și psihice, nervi, stresuri, dureri, l-au afectat sufletește și spiritual. La fel, i-au cauzat oboseală, dificultăți, demoralizare, descurajare, limitarea de a se bucura de plăcerea vieții, de satisfacții spirituale și materiale, iar toate aceste suferințe durează începând cu punerea sub învinuire.

Cu referire la jurisprudența CtEDO, a menționat că, instanțele judecătorești naționale ar putea să acorde satisfacție morală la constatarea violării drepturilor și libertăților fundamentale și anume violarea art.6 CEDO: 1000-7000 de euro, echivalentul în lei moldovenești. Astfel, a estimat prejudiciul moral cauzat la suma de 66000 de lei.

Prin hotărârea din 07 februarie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, corectată prin încheierea din 03 mai 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Roman Tîltu și s-a încasat de la bugetul de stat, gestionat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova în beneficiul lui Roman Tîltu suma de 55000 de lei, cu titlu de prejudiciul moral cauzat prin neexaminarea în termen rezonabil a cauzei penale de învinuire a lui Roman Tîltu în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 327 alin. (1) Cod penal; în rest, a fost respinsă ca fiind neîntemeiată cererea de chemare în judecată.

Prin decizia din 27 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și s-a menținut hotărârea din 07 februarie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

În consolidarea soluției, verificând legalitatea hotărârii contestate prin prisma Legii nr. 87 în raport cu criticile aduse în cererea de apel, instanța de apel a constatat că, soluția a fost dată de către instanța de fond cu elucidarea pe deplin a circumstanțele cauzei, cu lămurirea completă și certă a situației de fapt sub toate aspectele invocate.

În acest context, a reținut că, examinarea într-un termen rezonabil a cauzei reprezintă o garanție procesuală, scopul căreia este de a proteja toți justițiabilii împotriva duratei excesive a examinării unei cauze.

În același timp, instanța de apel a relevat că, aplicarea art.6 par.1 CEDO în materie civilă este determinată de parvenirea unei acțiuni în procedura judecătorească.

Potrivit jurisprudenței CtEDO „Timpul rezonabil” începe să curgă după parvenirea cauzei în fața instanței de judecată .

Aderent, ține a se nota că respectarea termenului rezonabil la judecarea cauzei se asigură de către judecător.

La caz, instanța de apel a indicat că, reclamantul a invocat în cererea de chemare în judecată, în calitate de circumstanță de fapt neexaminarea cauzei penale până la momentul de față.

În toate situațiile, atunci când se exercită controlul asupra duratei procedurii, se procedează mai întâi la determinarea punctului de plecare (*dies a quo*) și a punctului final (*dies ad quem*) al termenului luat în calcul.

Data începerii curgerii termenului în materia procedurilor penale începe la ziua înaintării acuzației penale, care nu obligatoriu coincide cu ziua recunoașterii în calitate de bănuț, învinuit, sau ziua unui alt act de procedură, prin care persoanei i se recunoaște oficial o altă calitate de acuzat.

Astfel, perioada care trebuie luată în considerare începe la ziua înaintării acuzației penale și se încheie cu perioada în care s-a tranșat cu titlu irevocabil cauza, cu adoptarea unei hotărâri definitive prin care s-a soluționat fondul acuzației, deși uneori cauza poate fi și pendinte, similar cazului din speță.

Aici, se va include și orice proceduri, inclusiv cele extraordinare, cai de atac utilizate de partea acuzării, inclusiv acele în anulare sau revizuire, etc.

În speță, instanța de apel a relevat că, perioada de referință pentru aprecierea termenului rezonabil de judecare a cauzei este intervalul de timp: 01 iunie 2015 (data repartizării cauzei) și până la momentul de față, or cauza penală este pendinte, caz în care corect a fost constatată o tergiversare a judecării cauzei penale de învinuire a lui Roman Tîltu în comiterea infracțiunii prevăzute de art.327 alin.(1) din Codul penal (prevedere declarată neconstituțională prin hotărârea Curții Constituționale nr.33 din 07 decembrie 2017).

Iar, în condițiile în care o tergiversare a avut loc, se constată dreptul încălcat al reclamantului intimat, ceea ce contrar aserțiunilor apelantului condiționează aplicabilitatea Legii nr.87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

Subsecvent, instanța de apel a menținut că, hotărârea instanței de fond și în partea admiterii parțiale a cerinței auxiliare de încasare a prejudiciului moral și anume în partea sumei de 55000 de lei, în condițiile în care s-a făcut dovada suportării acesteia.

În context au fost citate prevederile art.2036 alin.(1), art.2037 alin.(1)-(3) Cod civil.

În temeiul Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că îndemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire și se traduce prin necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit. Cuantumul despăgubirilor trebuie astfel stabilit, încât acestea să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificative pentru victimele daunelor.

Totodată, instanța de apel a reținut că, potrivit prevederilor art.19 alin.(1) Cod civil, persoana lezată într-un drept al ei poate cere repararea integrală a prejudiciului cauzat astfel, iar odată fiind constatată încălcarea dreptului reclamantului Roman Tîltu la examinarea cauzei în termen rezonabil acesta dispune de dreptul la repararea prejudiciului moral.

Or, faptul derulării procedurilor respective pe o perioadă îndelungată și incertitudinea unei soluții finale sunt în măsură să cauzeze reclamantului prejudicii morale care să genereze cuantificarea prejudiciului moral cauzat lui Roman Tîltu și satisfacerii lui din contul bugetului de stat.

În consecință, apreciind în ansamblu circumstanțele speței și având în vedere principiile compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral, natura dreptului lezat, caracterul și gravitatea suferințelor suportate, statutul social al persoanelor, instanța de apel a considerat necesară încasarea din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Roman Tîltu a sumei de 55000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral, care în opinia instanței, contrar aserțiunilor apelantului, constituie o satisfacție echitabilă pentru reclamant pentru compensarea pagubei morale suportate, în rest, această pretenție în temei legal a fost respinsă.

Prin urmare, toate argumentele și afirmațiile invocate de către apelant, sunt vădit lipsite de suport juridic, sub toate aspectele au fost examinate de prima instanță, iar instanța de apel le-a apreciat ca fiind inconsistente și fără raționament juridic valabil circumstanțelor speței.

La 09 decembrie 2022, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, reprezentat de Daniel Pantea, în bază de procură, a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 27 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

În motivarea recursului s-a invocat că, instanța de apel a interpretat în mod eronat a legea și în acest sens a aplicat eronat normele de drept material, precum și a apreciat arbitrar probele.

Totodată, a opinat că, respectarea întocmai a procedurii din partea instanțelor de judecată naționale, cu asigurarea respectării drepturilor participanților la proces, nu poate fi privită drept tergiversare a examinării cauzei intimatului/reclamantului. Or, pentru a fi în prezența examinării unui litigiu de judecată în strictă conformitate cu prevederile legale, se impune obligatoriu respectarea drepturilor și obligațiilor fiecărui participant al procesului, dar nu numai a unui singur participant, fie reclamant, pârât, martor sau intervenient.

Recurentul a susținut că, în cauza civilă Ușurelu A. vs M Ministerul Justiției al Republicii Moldova, instanța de apel a relevat că: „că principiul termenului rezonabil de examinare a unei cauze aflate pe rolul instanței de jurisdicție și/sau internaționale, prezintă o regulă specială recunoscută, caracteristică procedurilor judiciare în ansamblul lor. Actul legislativ și anume Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 operează cu noțiunea de termen rezonabil de judecare a cauzei în ansamblu și nu cu termen rezonabil de examinare a fiecărei cereri în parte înaintată de participanții la proces. Argumentele intimatului-apelant Ușurelu A. nu pot fi reținute, or, durata începerii curgerii termenului se apreciază la ziua adresării cererii de chemare în judecată, iar data expirării termenului se finalizează cu adoptarea unei hotărâri asupra fondului pretențiilor care a devenit definitivă.”

Recurentul a considerat că, instanța de apel a menținut hotărârea instanței de fond la caz în mod nejustificat și neîntemeiat a dispus acordarea prejudiciului moral, în condițiile în care pricina nu a fost examinată sub toate aspectele și s-a acordat o apreciere eronată a probelor anexate la materialele cauzei. În anumite situații acordarea de satisfacții pecuniare/bănești nu constituie o regulă generală, dar fiind o excepție de la această regulă, or, potrivit art. 5 din Legea nr. 87, simpla constatare a încălcării dreptului reprezintă prin sine o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral. Reclamantul nu a confirmat prin mijloace de probă că într-adevăr a suferit careva suferințe morale, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiectivelor sale dacă legea nu dispune altfel.

Pe parcursul examinării cauzei din speța principală, din cauza participanților la proces au fost înregistrate amânări și alte solicitări, însă instanța era obligată să amâne ședințele sau să întrerupă examinarea cauzei pentru a nu îngreuna drepturile procedurale a participanților la proces. Examinarea cauzei în termen rezonabil este doar una din componentele dreptului la un proces echitabil și prin urmare, nu poate preleva asupra acestuia din urmă.

Copia recursului declarat, prin scrisoarea datată cu 05 ianuarie 2023 (f.d.89) a fost expediată în adresa intimatului, însă corespondența a fost restituită instanței cu mențiunea „nereclamat” (f.d.91-92).

Referință la cererea de recurs, în temeiul art. 439 alin.(2) Cod de procedură civilă, până la data judecării cauzei în ordine de recurs, nu a parvenit.

În conformitate cu prevederile art. 434 alin.(1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Decizia instanței de apel a fost adoptată la 27 septembrie 2022, iar cererea de recurs a fost depusă la 09 decembrie 2022.

Materialele cauzei atestă expedierea copiei deciziei integrale către părți la data de 27 octombrie 2022, conform scrisorii, inclusiv prin intermediul poștei electronice (f.d.78). Astfel, recursul este declarat în termen.

Examinând temeiurile recursului declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră recursul drept inadmisibil din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Alineatele (2) și (3) ale aceluiași articol prevăd exhaustiv cazurile în care se consideră că normele de drept material sau de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat, iar alin. (4) stipulează că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În temeiul prevederilor art. 433 lit. a) Cod de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4).

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin.(2), (3) și (4) Cod de procedură civilă.

Astfel, argumentele invocate în recursul declarat se referă la dezacordul părții recurente cu soluția pronunțată de către instanța de apel, însă nu relevă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

Totodată, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține că recursul exercitat conform secțiunii II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia ei în fapt.

În acest context, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reiterează că procedura admisibilității constă în verificarea faptului, dacă motivele invocate în recurs se încadrează în cele prevăzute în art. 432 alin.(2), (3) și (4) Cod de procedură civilă.

În această ordine de idei, completul Colegiului precizează că, în contextul normelor procedurale din Secțiunea a II-a, Capitolul XXXVIII Cod de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin.(4) Cod de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă faptul că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 Cod de procedură civilă, însă din recursul declarat nu rezultă argumentul privind încălcarea flagrantă a regulilor de apreciere a probelor.

În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a relevat în jurisprudența sa constantă, rezultând din prevederile art. 6 § 1 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, că nu se impune motivarea în detaliu a unei decizii prin care o instanță de recurs, întemeindu-se pe dispoziții legale specifice, respinge recursul declarat împotriva sentinței pronunțate de o instanță inferioară, ca fiind lipsit de șanse de succes (cauza Rebai și alții contra Franței, Comisia Europeană a Drepturilor Omului, 25 februarie 1995, nr.26561/1995).

În circumstanțele menționate, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a considera inadmisibil recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

În conformitate cu art. 433 lit. a), art. 440 alin. (1) Cod de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e:

Se consideră inadmisibil recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva deciziei din 27 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Galina Stratulat

Judecătorii

Mariana Pitic

Victor Burduh